

500
1526-2026

MAGYARORSZÁG ÉS EURÓPA a Jagelló-kor végén

Nemzetközi tudományos konferencia

2026. október 14. 14:30

Programfüzet

Longyel Község
Községi
Szeged

SZEGED-CSANÁDI
EGYHÁZMEGYE

GÁL FERENC
EGYETEM

Mohács 500 – Magyarország és Európa a Jagelló-kor végén
Diplomácia – politika – történeti emlékezet

Tudományos konferencia
Szeged, 2026. október 14.

A mohácsi csata 500. évfordulója alkalmat kínál arra, hogy újraértékeljük a mohácsi vést megelőző évtizedeket, a vereség nemzetközi összefüggéseit és annak kortárs értelmezéseit. Magyar, lengyel és olasz kutatók részvételével a konferencia a Jagelló-kori Közép-Európa diplomáciai kapcsolatrendszerét, a Magyar Királyság és a Szentszék együttműködését, valamint a lengyel udvar politikáját vizsgálja az oszmán fenyegetés árnyékában. Külön figyelmet kap a mohácsi csata pápai nézőpontja is: VII. Kelemen pápa levelezésének elemzésén keresztül a konferencia betekintést nyújt abba, miként reagált a Szentszék diplomáciája az oszmán előretörésre, és hogyan tükröződtek a forrásokban a középkorból a kora újkorba vezető átmenet mélyreható politikai, vallási és kulturális átalakulásai. Az előadások emellett arra is választ keresnek, miként értelmezték a kortársak a mohácsi vereséget, hogyan alakult a csata emlékezete, valamint hogyan vélekedtek a király halálának körülményeiről és a vereség felelősségének kérdéséről. A konferencia célja, hogy a történettudomány legújabb kutatási eredményeit közérthető formában mutassa be a középiskolás és egyetemi hallgatók, valamint valamennyi történelem iránt érdeklődő számára, elősegítve ezzel a mohácsi csatát megelőző és követő évtizedek árnyaltabb történeti megértését.

PROGRAM

2026. október 14.

Gál Ferenc Egyetem, Klebelsberg-terem (6720 Szeged, Dóm tér 6.)

14:30 – 15:00 Megnyitó

Köszöntőt mond:

DR. KISS-RIGÓ LÁSZLÓ - szeged-csanádi püspök

DR. DUX LÁSZLÓ – rektor, Gál Ferenc Egyetem

DR. KAROL BIERNACKI – tiszteletbeli konzul, Lengyel Köztársaság Szegedi
Konzulátusa

Készítette:

SZEGED-CSANÁDI
EGYHÁZMEGYE

Közreműködnek a Vántus István Katolikus Zeneművészeti Szakgimnázium növendékei

Tudományos előadások:

(levezető elnök: DR. RÓTH MÁRTON)

15:00 – 15:20	DR. KASZA PÉTER - Ki a hibás? - Eltérő nézőpontú Mohács-olvasatok
15:20 – 15:40	DR. NEMES GÁBOR - Pápai-magyar kapcsolatok Mohács előtt
15:40 – 16:00	Kávészünet
16:00 – 16:20	DR. ANGELO GIUSEPPE DIBISCEGLIA - A középkortól a kora újkorig: a mohácsi csata a pápai levelezés tükrében
16:20 – 16:40	DR. ANDRZEJ WADAS - A mohácsi csata a lengyel királyi kancellária <i>Acta Tomiciana</i> című forrásgyűjteményében
16:40 – 17:00	DR. JANUSZ SMOŁUCHA - I. Zsigmond politikája Magyarországgal és az oszmán fenyegetéssel szemben a mohácsi csata idején
17:15	"Mohács 500 - Mit üzen nekünk?" c. videópályázat eredményhirdetése

ABSZTRAKTOK:

DR. KASZA PÉTER

Professzor

Szegedi Tudományegyetem

Ki a hibás? - Eltérő nézőpontú Mohács-olvasatok

Idén emlékezünk a sors- és történelemformáló mohácsi csata 500. évfordulójára. A mából visszanézve nagyon fontos eseménynek tűnik ez, de már a kortársak

sem mentek el szó nélkül a tragikus vereség mellett. A csatát követő első 10–15 évben legalább hat olyan mű született, amely valamiképp beszámolt az ütközetről és körülményeiről, illetve Lajos király szerencsétlen és váratlan haláláról: Johannes Cuspinianus beszédet adott ki, Brodarics István erre reagálva írta meg a csata leghitelesebbnek tekintett történetét; Caspar Ursinus Velius kéziratban maradt Mohács-művéről elképzelhető, hogy részben Brodaricsra is adott felelet volt, de nem független egymástól az olasz Paolo Giovio és a német Joachim Camerarius változata sem.

A művek közti valós és vélt kapcsolatokon túl van még egy elem, ami összeköti ezeknek a szövegeknek a többségét. Szerzőik igyekeztek választ találni a csatavesztéssel összefüggő egyik legégetőbb kérdésre: hogyan történhetett meg, hogy a fiatal Lajos király odaveszett az ütközetben? Ki lehet a hibás ezért, és ki vagy kik lehetnek azok, akik igyekeztek (volna) megóvni a királyt? Az előadás azt járja körül, melyik szerző milyen választ adott erre a kérdésre és mi okozhatja azt, hogy ezek a válaszok, bár ugyanannak az egy ütközetnek a kapcsán születtek, olyan gyökeresen eltérnek egymástól.

DR. NEMES GÁBOR

főlevéltáros, intézményvezető

Győri Egyházmegyei Gyűjteményi Központ

Pápai-magyar kapcsolatok Mohács előtt

Az egyik legkorszerűbb diplomáciai apparátussal rendelkező Apostoli Szentszék képviseletét bíboros legátus és állandó követ látta el Budán, Rómában a magyar ügyekben nagyrészt itáliaiak jártak el. A római magyar jelenlét tulajdonképpen teljesnek és folyamatosnak mondható: a legfelsőbb fórumon, a bíborosi kollégiumban a bíborosprotektor képviselte a magyar uralkodót, követi és ügyvivői megbízatással elsősorban a kúriai hivatalok útvesztőiben jártas olaszokat alkalmazták. Az Örök Városban megforduló magyar és horvát követek elsősorban az egyházi középélet humanista műveltségű tagjai voltak, akik követségük után kivétel nélkül előreléptek az egyházi hierarchiában. A pápaság a magyar királyság török elleni harcát nemcsak pénzbeli támogatással, az európai uralkodóknak küldött segélykérő levelekkel, hanem a lelkiekben megnyilvánuló hatalmával, például búcsúengedélyekkel is segítette. Az egyházfő többször is beavatkozott hazánk belső erőviszonyainak alakulásába:

pontosan érzékelte a török veszély nagyságát és a Magyar Királyság elégtelen katonai és politikai erejét.

Az előadás elemzi azokat a diplomáciai törekvéseket is, amelyek célja a krakkói udvar bevonása volt egy szélesebb körű oszmánellenes szövetségbe. Külön hangsúlyt kapnak a pápai diplomácia érvei, amelyek a kereszténység közös védelmének kötelességére hivatkoztak, valamint azok az okok, amelyek miatt I. Zsigmond következetesen elkerülte a közvetlen katonai beavatkozást. Ezek között szerepet játszottak a Lengyel Királyság belső nehézségei, a nemesség ellenállása az új adóterhek bevezetésével szemben, az ország más irányú politikai érdekeinek biztosítása, valamint az oszmán megtorlástól való félelem. Az előadás kitér arra a kérdésre is, hogy I. Zsigmond magatartása mennyiben hozható összefüggésbe az 1515-ös bécsi kongresszus politikai örökségével. Feltételezhető, hogy a lengyel uralkodó ekkor már elfogadta a Habsburgok növekvő szerepét Csehország és Magyarország ügyeiben, és úgy vélte, hogy a Duna menti Európa oszmánokkal szembeni védelmének elsődleges terhének kell viselniük.

Ebben az összefüggésben az előadás vizsgálja I. Zsigmondnak a Habsburg udvari környezet II. Lajosra gyakorolt káros befolyásával kapcsolatos véleményét is, amely többek között Krzysztof Szyszłowiecki 1523 októberében, a bécsújhelyi titkos tanácskozást követően készített jelentéséből ismert.

Az előadás záró része I. Zsigmond politikájának értékelésére vállalkozik. Ez a politika egyfelől a józan államérdek és a lehetőségek reális mérlegelésének eredménye volt, másfelől azonban hozzájárult Magyarország elszigetelődéséhez az oszmán támadással szemben. Az előadás végső következtetése szerint I. Zsigmond döntései – bár politikailag érthető megfontolásokon alapultak – bizonyos felelősséget helyeznek mind a lengyel félre, mind magára az uralkodóra, aki nem nyújtott unokaöccsének a fenyegetés súlyával arányos segítséget.

az ország belső bajait okozó személyek helyett igyekezett a Szentszékhez messzemenően lojális szereplőket pozícióhoz juttatni. Összességében megállapíthatjuk, hogy a gyakran változó összetételű és célú szövetségi rendszerek és a lutheri reformáció gyors terjedése miatt forrongó Európában a végveszélybe sodródott Magyarország sorsa leginkább a pápát ösztönözte arra, hogy figyelmét Magyarország felé fordítsa.

DR. ANGELO GIUSEPPE DIBISCEGLIA

professzor

Pápai Szalézi Egyetem, Róma

A középkortól a kora újkorig: a mohácsi csata a pápai levelezés tükrében

Milyen kulturális, társadalmi és egyházi változások formálták át Európa arculatát a középkorból a kora újkorba vezető átmenet során? Milyen következményekkel járt az ősi *respublica Christiana* számára a reformáció megjelenését követő időszak? E kérdések megválaszolása egyúttal arra ösztönöz, hogy újragondoljuk a „reformáció” fogalmát, megszabadítva azt annak szűk, kizárólag vallási értelmezésétől, és feltárjuk az egyház és a társadalom kapcsolatában rejlő összetett folyamatokat. Mindez ahhoz a kérdéshez vezet, hogy milyen Európa volt az a kontinens, amely levetette a középkor örökségét, és a modern kor új politikai, társadalmi és szellemi kereteit kezdte magára öltetni.

Az előadás a 16. század első évtizedeinek történeti összefüggéseit vizsgálja, amikor a vallás már nem kizárólag a templomok falai között, a hívek személyes áhítatának világában jelent meg, hanem – a középkor örökségeként, amely a lelki hatalmat a világi hatalommal szemben is meghatározó erőként értelmezte – az élet minden területének megkerülhetetlen viszonyítási pontja maradt.

Ebben a történeti háttérben kerül elemzésre VII. Kelemen pápa (1523–1534) rövid írásainak és levelezésének gyűjteménye, amely a mohácsi csatát (1526. augusztus 29.) megelőző és követő időszakból származó forrásokat is tartalmaz. E dokumentumok vizsgálata lehetővé teszi, hogy rekonstruáljuk a pápai diplomácia szerepét a korabeli nemzetközi rendszerben, valamint feltárjuk a pápa Magyarország iránt tanúsított figyelmét és aggodalmát egy olyan időszakban, amikor Mohács újabb rést ütött Európa védelmében.

A csata ugyanis nem csupán a Magyar Királyság tragédiájaként jelent meg, hanem a keresztény Európát fenyegető újabb veszély jeleként is: az Oszmán Birodalom – Szulejmán szultán (1520–1566) vezetésével – olyan katonai erőt képviselt, amely a kontinens politikai és vallási rendjét egyaránt kihívás elé állította.

Az előadás arra világít rá, hogy VII. Kelemen pápa levelezése miként tükrözi a Szentszék diplomáciai erőfeszítéseit, Magyarország sorsának jelentőségét és azt a szélesebb európai válságot, amelyben a középkori keresztény egység eszméje és a kialakuló újkori hatalmi politika egyre erőteljesebb feszültségbe került egymással.

DR. ANDRZEJ WADAS

egyetemi adjunktus

Ignatianum Egyetem, Krakkó

A mohácsi csata a lengyel királyi kancellária *Acta Tomiciana* című forrásgyűjteményében

Az előadás azt vizsgálja, miként jelent meg a mohácsi csata (1526) politikai értelmezése és megítélése a lengyel királyi kancellária *Acta Tomiciana* című forrásgyűjteményben fennmaradt levelezésében. Nem a csata eseményeinek rekonstrukciójára vállalkozik, hanem arra összpontosít, hogy a magyar vereség milyen közvetlen visszhangot váltott ki a korabeli hivatalos dokumentumokban, illetve miként épült be a korszak diplomáciai kommunikációjába. Az elemzés magyar főméltóságok leveleire, I. Zsigmond udvarába érkezett jelentésekre és a király válaszleveleire támaszkodik, amelyek együttesen jól követhető képet rajzolnak a válság kortárs értelmezéséről.

A források egyöntetűen katasztrófaként ábrázolják a mohácsi vereséget, kiemelve II. Lajos király halálát és a Magyar Királyság politikai rendjének megrendülését. Hangsúlyozzák a vezető réteg szétszóródását, a politikai irányítás meggyengülését, valamint azt, hogy az ország képtelen volt hatékony ellenállást szervezni az oszmán előrenyomulással szemben. A csata elbeszélő forrásai – köztük Brodarics István ismert beszámolója – tovább erősítik ezt a képet, bemutatva a magyar hadsereg gyors összeomlását és annak közvetlen következményeit.

A vereség ugyanakkor nem pusztán Magyarország tragédiájaként jelenik meg, hanem az egész keresztény közösséget fenyegető veszélyként. A forrásokban

visszatérő fogalomként szerepel a *commune periculum* – a közös veszedelem –, valamint a *respublica Christiana*, vagyis a keresztény közösség védelmének eszméje. A lengyel királyhoz intézett levelek és az azokra adott válaszok egyaránt a dinasztikus kapcsolatokra és a kölcsönös segítségnyújtás kötelességére hivatkoznak, miközben nyíltan érzékeltetik a Magyar Királyság szerkezeti gyengeségeit is.

A levelezés egy óvatos, számos politikai korlát által meghatározott lengyel álláspontot tár fel. Bár a krakkói udvar teljes mértékben felismeri a helyzet súlyosságát, válaszaiban következetesen hivatkozik a fennálló fegyverszünetekre, az országot fenyegető egyéb veszélyekre, valamint a keresztény uralkodók összehangolt fellépésének bizonytalanságára.

Az előadás arra a következtetésre jut, hogy az *Acta Tomiciana* a mohácsi csatát mindenekelőtt diplomáciai válságként mutatja be. A források nemcsak a 16. század eleji közép-európai politikai együttműködés korlátaira világítanak rá, hanem arra a feszültségre is, amely a keresztény összefogás eszméje és a korabeli hatalmi politika gyakorlata között feszült.

DR. JANUSZ SMOLUCHA

professzor

Ignatianum Egyetem, Krakkó

I. Zsigmond politikája Magyarországgal és az oszmán fenyegetéssel szemben a mohácsi csata idején

Az előadás I. Zsigmond lengyel király álláspontját vizsgálja az oszmán fenyegetéssel kapcsolatban a mohácsi csatát megelőző időszakban, valamint azt, miként viszonyult a Magyar Királyság és II. Lajos Jagelló király tényleges megsegítésének lehetőségéhez. Kiindulópontja az a megállapítás, hogy I. Zsigmond tudatosan visszafogott politikát folytatott, annak ellenére, hogy